



ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ  
КОНСТИТУЦИЯ СУДЫ  
БИЛГЕЛӘМӘСЕ

«“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртыуннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртыуннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртыуннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртыуннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү очен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренә үзгәрешләр керту турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 15 июнендәге 394 номерлы каарының алтынчы абзацы һәм «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү очен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренең 39 пункты белән үзенең конституциячел хокуклары һәм ирекләре бозылууга карата гражданка О.М. Серова шикаятен карауга алушдан баш тарту турында

Казан шәһәре

2019 елның 28 ноябре

Татарстан Республикасы Конституция суды, Рәисе Ф.Г. Хөснәтдинов,  
судьялары Ф.Р. Волкова, Л.В. Кузьмина, Э.М. Мостафина, Р.Г. Сәхиева,  
А.Р. Шакараев составында,

суд утырышында «Татарстан Республикасы Конституция суды

турында» Татарстан Республикасы Законының 44 статьясы нигезендә гражданка О.М. Серова шикаятен алдан өйрәнгән судья Л.В. Кузьмина бәяләмәсен тыңлаганнан соң

**ачыклады:**

1. Татарстан Республикасы Конституция судына гражданка О.М. Серова «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайғыртыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайғыртыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайғыртыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайғыртыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренә үзгәрешләр керту турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 15 июнендәге 394 номерлы каарының (алга таба шулай ук — Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты каары) алтынчы абзацы һәм «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренең (алга таба шулай ук — Кагыйдәләр)

39 пункты белән үзенең конституциячел хокуклары һәм ирекләре бозылуга карата шикаять белән мөрәжәгать итте.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты каарының дәгъва белдерелә торган алтынчы абзацында сертификат иясе торак урынны субсидия акчалары чикләрендә генә түгел, бәлки үз һәм (яисә) заем (кредит) акчаларын кулланып та сатып ала дип билгеләнгән. Кагыйдәләрнең шикаять бирелгән 39 пунктында сатып алына торган торак мәйданының 1 кв. метрының факттагы бәясе сертификат буенча гомуми торак мәйданының 1 кв. метрының уртача базар бәясеннән кимрәк булган очракта, субсидия күләме гомуми мәйданының 1 кв. метрының факттагы бәясеннән чыгып яңадан исәпләнергә тиеш дип каралган.

Шикаထтьтән һәм аца күшымта итеп бирелгән документларның күчермәләреннән күренгәнчә, биш баласының икесе инвалид булган мөрәжәгать итүче хәзерге вакытта 7 кешелек гайләсе белән торак мәйданы 35,0 кв. метр тәшкىл иткән йортта яши.

Татарстан Республикасының Яшел Үзән муниципаль районы Мулла Иле авыл жирлеге Башкарма комитеты каары нигезендә гражданка О.М. Серова торак шартларын яхшыртуга мохтаж дип танылган һәм Кагыйдәләр нигезендә сертификат алучылар исемлегенә кертелгән.

Мөрәжәгать итүче үзенең конституциячел хокуклары бозылуын Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты каарының алтынчы абзацы нигезендә Кагыйдәләрнең 34 пунктының беренче абзацы яңа редакциядә бәян ителүендә, аның буенча сертификат иясенең торак урынны субсидия акчалары чикләрендә генә түгел, бәлки үз һәм (яисә) заем (кредит) акчаларыннан файдаланып та сатып алында күрә. Әлеге үзгәреш кертелгәнчә, шикаять белдерелә торган норма түбәндәге редакциядә бәян ителгән иде: «Сертификат иясе торак урынны субсидия акчалары чикләрендә генә түгел, бәлки үз һәм (яки) заем (кредит) акчаларын файдаланып та сатып алырга хокуклы».

Шикаять бирүче шулай ук субсидия күләмен, Кагыйдәләрнең дәгъва белдерелә торган 39 пунктында каралганча, гомуми мәйданың 1 кв. метрының факттагы бәясеннән чыгып яңадан исәпләү нигезендә күбалалы гайлә үзенә законлы бирелгән субсидиянең бер өлешен югалта, шуна күрә, аның фикеренчә, субсидиянең файдаланылмаган күләме күбалалы гайләгә акчалата тапшырылырга тиеш дип күрсәтә.

Бәян ителгәннәр нигезендә гражданка О.М. Серова Татарстан Республикасы Конституция судыннан «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үzlәренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үzlәренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренә үзгәрешләр керту турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 15 июнендәге 394 номерлы каарының алтынчы абзацын һәм «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренең 39 пунктын Татарстан Республикасы Конституциясенең 28 (беренче һәм

икенче өлешләр), 38 (беренче һәм өченче өлешләр), 54 (беренче өлеш), 55 статьяларына туры килми дип тануны сорый.

2. Татарстан Республикасы Конституция суды, гражданска О.М. Серова шикаятен өйрәнеп, аны карауга алу өчен нигезләр тапмый.

Кагыйдәләрнең Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты каарының дәгъва белдерелә торган алтынчы абзацында яңа редакциядә бәян ителгән 34 пункты Татарстан Республикасы Конституция судының карау предметы булган иде инде. 2013 елның 10 июлендәге 54-П номерлы каарында Татарстан Республикасы Конституция суды күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү өчен түләүсез нигездә субсидия бирү рәвешендә социаль ярдәм чарасы үзенең хокукий табигате буенча социаль тәэминатның мәжбүри төрләренә керми һәм, асылда, аталган гайләләрнең тормыш дәрәҗәсен яхшыртуның өстәмә чарасы булып тора дип билгеләде. Моннан тыш, Татарстан Республикасы федераль законнар нигезендә күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү өчен субсидияләр бирү шартларын һәм тәртибен, шул исәптән республика бюджеты мөмкинлекләрен дә игътибарга алып, мөстәкыйль билгели. Татарстан Республикасы Конституция суды шулай ук Россия Федерациясе Конституция судының торак урыны сатып алу өчен субсидияләр бирү юлы белән гражданнарның аерым категорияләренең торакка хокукуын гамәлгә ашыру белән бәйле хокукий позициясе нигезендә дәүләт торак сертификатларыннан файдалану, ләкин алар ярдәмендә сайлап алган яшәү урынында граждан тарафыннан кимендә үзе түләрлек торак сатып алу мөмкинлеге тәэммин ителү күләмендә генә, Россия Федерациясе Конституциясенә каршы килмәвен күрсәтте. Базар икътисады шартларында торак урынны үз милкенә сатып алу өчен кайтарып бирелми торган субсидия күләме торакка базар бәясенең тулы эквивалентында да, шулай ук гражданга, үзе сайлаган яшәү урыны үзенчәлекләренә бәйле рәвештә, яисә тулысынча шуши акча хисабыннан, яисә үз (заем) акчасын өстәп үз милкенә торак сатып алу мөмкинлеге бирә торган акчаларның уртача исәпләп чыгарылган күләмендә дә булырга

мөмкин (2007 елның 5 апрелендәге 5-П номерлы Карап, 2008 елның 21 февралендәге 99-О-О номерлы, 2008 елның 6 октябрендәге 679-О-О номерлы билгеләмәләр). Шуңа бәйле рәвештә Татарстан Республикасы Конституция суды үзенең каарында Кагыйдәләрнең 34 пунктының беренче абзацында торак урынын, шул исәптән субсидия алучының үз һәм (яисә) заем (кредит) акчаларыннан файдаланып, алу шартын билгеләү торакка конституциячел хокукны бозу буларак карала алмый һәм әлеге норма Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килә дигән нәтижәгә килде.

Шулай итеп, гражданка О.М. Серованың мөрәҗәгате предметы булып Татарстан Республикасы Конституция суды тарафыннан аңа карата әле дә үз көчен югалтмаган карап инде чыгарылган нигезләмә торганлыктан, бу өлештә аның шикаяте «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 46 статьясындагы беренче өлешенең 3 пункты нигезендә карап тикшерүгә кабул ителә алмый.

Мөрәҗәгать итүченең субсидия күләмен сатып алынган торак урынның гомуми мәйданы 1 кв. метрының факттагы бәясенниән чыгып исәпләгән очракта, субсидиянең файдаланылмаган күләме күбалалы гайләгә акчалата тапшырылырга тиеш дигән дәлиленә килгәндә, түбәндәгеләрне билгеләп үтәргә кирәк.

Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күбалалы гайләләрне торак урыннары белән тәэмин итү өчен сертификатлар бирү тәртибе һәм шартлары дәгъва белдерелә торган Кагыйдәләрдә билгеләнгән, алар нигезендә сертификат гражданның торак урыннары алу өчен Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбенниән дәүләтнең финанс ярдәме булган субсидияләр алу хокукун раслый торган исемле таныклык булып тора (2 пунктының 1 һәм 2 абзацлары). Кагыйдәләрнең 6 пункты нигезендә субсидия күләме сертификат бирелгән датага исәпләнә, сертификатта күрсәтелә һәм ул гамәлдә булган срокның башыннан ахырына кадәр

үзгәрешсез була, ә субсидия исәпләү өчен торак урынының гомуми мәйданы нормативы гайләнен һәр әтъасына 18 кв. метр күләмендә билгеләнә.

Күрсәтелгәннәрдән аңлашылганча, сертификатны бирү тәртибе һәм шартлары аны алуға дәгъва қылучы барлык гражданнар өчен искәрмәләрсез бердәй булып тора. Күпбалалы гайлә сертификатны торак урыны алу өчен сертификатта билгеләнгән субсидия акчалары исәбеннән дә, субсидия акчалары чикләрендә дә, әмма үз һәм (яки) заем (кредит) акчаларыннан файдаланып та, шулай ук субсидия акчалары исәбеннән, әмма сертификатта күрсәтелгәннән кимрәк күләмдә, күпбалалы гайлә сайлап алган торак урынына карап элегрәк билгеләнгән субсидия күләмен яңадан исәпләп кулланырга хокуклы. Сатып алына торган торак урыны гомуми мәйданының 1 кв. метрының факттагы бәясеннән чыгып субсидияне дәгъва белдерелә торган нормада билгеләнгәнчә яңадан исәпләү, күпбалалы гайләләрнең сертификат акчаларыннан тулысынча да, өлешчә дә файдалану хокуын чикләми, чөнки Кагыйдәләрнең 17 пункты нигезендә сертификатлар бирү катый максатчан билгеләнешкә — биш һәм аннан күбрәк баласы булган күпбалалы гайләләрнең торак шартларын Татарстан Республикасы бюджетында тиешле финанс елына каралган акча чикләрендә яхшыртуга юнәлтелгән.

Шулай итеп, Кагыйдәләрнең 39 пунктындагы дәгъва белдерелә торган нигезләмә, бюджет акчаларын максатчан тоту зарурлығына турыдан-туры бәйле буларак, үзеннән-үзе гражданнарның, шул исәптән мөрәжәгать итүченен конституциячел хокукларын бозучы буларак карала алмый һәм, димәк, аның Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килү-килмәве турындагы мәсьәләдә билгесезлек юк. Шуңа бәйле рәвештә «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 39 статьясындагы икенче өлешенең 1 пункты белән үзара бәйләнештә 46 статьясындагы беренче өлешенең 2 пункты нигезендә гражданка О.М. Серованың бу өлештә шикаяте шулай ук карала алмый.

Моннан тыш, Кагыйдәләрнең 39 пунктын Татарстан Республикасы Конституциясенә туры килми дип тануны таләп итеп, мөрәҗәгать итүче, асылда, дэгъва белдерелә торган нормага, аның күзлегеннән караганда, максатка ярашлы үзгәрешләр кертергә тәкъдим итә, бу исә, Татарстан Республикасы Конституциясенең 109 статьясында һәм «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 3 статьясында билгеләнгәнчә, Татарстан Республикасы Конституция суды компетенциясенә керми.

Бәян ителгәннәр нигезендә, «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законының 3 статьяси, 39 статьясындагы икенче өлешенең 1 пунктына, 46 статьясындагы беренче өлешенең 2 һәм 3 пунктларына, 66 статьясындагы бишенче өлешенә, 67 статьясындагы беренче һәм икенче өлешләренә, 69, 72, 73, 100 һәм 101 статьяларына таянып, Татарстан Республикасы Конституция суды

#### **билгеләде:**

1. «“Торак шартларын яхширтуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү чаラлары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхширтуга мохтаж күпбалалы гайләләрне, ятим балаларны һәм ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балаларны, шулай ук ятим балалар, ата-ана кайгыртуыннан мәхрүм калган балалар арасыннан үзләренә беркетелгән торак урыннары булмаган затларны торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренә үзгәрешләр керту

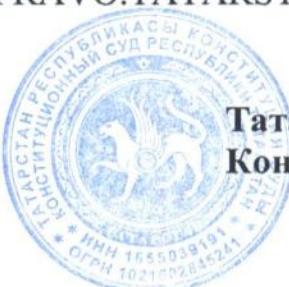
турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 15 июнендәге 394 номерлы каарының алтынчы абзацы нәм «“Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 декабрендәге 732 номерлы каарына үзгәрешләр керту хакында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 16 маенданы 326 номерлы каары белән расланган Торак шартларын яхшыртуга мохтаж күпбалалы гайләләрне торак белән тәэммин итү өчен сертификатлар бирү, реализацияләү кагыйдәләренең 39 пункты белән үзенең конституциячел хокуклары нәм ирекләре бозылуга карата гражданка О.М. Серова шикаятен карауга алудан баш тартырга, чөнки ул «Татарстан Республикасы Конституция суды турында» Татарстан Республикасы Законы билгеләгән таләпләр нигезендә карала алмый, ә мөрәжәгать итүче куйган мәсьәләне хәл итү Татарстан Республикасы Конституция суды карамагына керми.

2. Элеге шикаять буенча Татарстан Республикасы Конституция суды Билгеләмәсе катый нәм аңа карата шикаять бирелми.

3. Элеге Билгеләмәнең күчermәсен гражданка О.М. Серовага нәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына жибәрергә.

4. Элеге Билгеләмә «Татарстан Республикасы Конституция суды хәбәрләре»ндә нәм «Татарстан Республикасының хокукий мәгълүматның рәсми порталы»нда ([PRAVO.TATARSTAN.RU](http://PRAVO.TATARSTAN.RU)) басылып чыгарга тиеш.

**№ 36-О**



**Татарстан Республикасы  
Конституция суды**